

PLAN DZIAŁANIA DLA EUROPY I AMERYKI PÓŁNOCNEJ

1. Strategia wdrażania i wykorzystanie Regionalnego Planu Działania przez Państwa-Strony

Niniejszy projekt Planu Działania dla Europy i Ameryki Północnej został opracowany na podstawie:

- a) wyników Trzeciego Cyklu Sprawozdawczości Okresowej składanych przez Państwa-Strony w regionie poprzez wypełnienie kwestionariuszy internetowych;
- b) wyników trzydniowych warsztatów konsultacyjnych z Państwami-Stronami regionu, które odbyły się w dniach od 19 do 21 grudnia 2023 r. w siedzibie UNESCO, dzięki wsparciu rządów Niemiec i Irlandii⁵;
- c) uwag otrzymanych od 18 Państw-Stron na temat wstępnego projektu.

Proponowany Regionalny Plan Działania ma stanowić model prac dla wszystkich Państw-Stron w regionie i odpowiadać na potrzeby najczęściej wyrażane na poziomie krajowym, a także odzwierciedlać priorytety na poziomie regionalnym. W związku z tym, podczas gdy cele strategiczne i oczekiwane wyniki mają mieć znaczenie dla wszystkich Państw-Stron w regionie, środki mające na celu ich osiągnięcie (proponowane działania) stanowią zbiór zagadnień, z którego można wybierać, w oparciu o parametry takie jak istniejące ramy zarządzania oraz zasoby finansowe i ludzkie.

Pełne wdrożenie Regionalnego Planu Działania może zostać osiągnięte wyłącznie poprzez wspólne wysiłki globalnych, regionalnych, krajowych i lokalnych podmiotów zaangażowanych w ochronę i zarządzanie dobrami światowego dziedzictwa. W związku z tym, stosownie do potrzeb, Państwa-Strony mogą również ustanowić wielostronne i subregionalne ramy wdrażania, korzystając przy tym ze wsparcia UNESCO i Organizacji Doradczych. Krajowe Punkty Kontaktowe wraz z odpowiednimi organami krajowymi odgrywają kluczową rolę w przyjęciu, upowszechnianiu i wdrażaniu Regionalnego Planu Działania. Powinny one współpracować z zarządcami dóbr światowego dziedzictwa, aby w stosownych przypadkach przełożyć oczekiwane wyniki i działania zawarte w Regionalnym Planie Działania na narzędzia planowania w zakresie zarządzania dobrami światowego dziedzictwa. W ramach tego wspólnego przedsięwzięcia zachęca się do współpracy ze środowiskiem akademickim (a w szczególności z Katedrami UNESCO), organizacjami pozarządowymi (NGOs), organizacjami społeczeństwa obywatelskiego i innymi podmiotami.

Państwa-Strony powinny opracować (lub zaktualizować, jeśli takowe istnieją) krajowe plany działania, w których określą najistotniejsze dla nich działania oraz poziom priorytetu, jaki można nadać każdemu z nich, zgodnie z priorytetami, kontekstem i możliwościami na poziomie krajowym, subnarodowym lub lokalnym. W związku z tym, zdecydowanie zachęca się Państwa-Strony do przeprowadzenia mapowania interesariuszy w celu określenia, kto powinien odpowiadać za wdrożenie każdego istotnego działania, a także w celu zapewnienia, że dedykowane budżety i odpowiednie zasoby ludzkie zostaną przydzielone na odpowiednich poziomach w celu ich wdrożenia.

Regionalny Plan Działania powinien być rozumiany i wdrażany zgodnie z następującymi zasadami przewodnimi:

Dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze są ze sobą wzajemnie powiązane

Regionalny Plan Działania stanowi ramy dla wszystkich dóbr światowego dziedzictwa, niezależnie od tego, czy zostały wpisane na Listę światowego dziedzictwa jako dobra „kulturowe”, „przyrodnicze” czy „mieszane”. Uznaje się w nim również wzajemne powiązania między dziedzictwem kulturowym i przyrodniczym, zauważając, że większość dóbr

---

⁵ W wydarzeniu wzięły udział reprezentacje 44 z 51 Państw-Stron z regionu Europy i Ameryki Północnej.

światowego dziedzictwa to wynik głęboko powiązanych na przestrzeni czasu procesów społecznych i ekologicznych. W związku z tym, Regionalny Plan Działania promuje holistyczne podejście do ich ochrony i zarządzania, podkreślając znaczenie zachowania ich wyjątkowej uniwersalnej wartości (OUV), a także uznając ich ogólne znaczenie dla dziedzictwa, które wynika z połączenia i wzajemnego oddziaływania ich różnych wartości kulturowych i przyrodniczych.

Światowe dziedzictwo jest wykorzystywane jako katalizator szerszej ochrony dziedzictwa

Chociaż Plan Działania skupia się na dobrach światowego dziedzictwa, promuje on holistyczne podejście do ochrony dziedzictwa, wykorzystując światowe dziedzictwo jako źródło inspiracji dla wszystkich miejsc stanowiących dziedzictwo. Mimo międzynarodowego uznania dobra światowego dziedzictwa są narażone na podobne zagrożenia i naciski jak inne miejsca stanowiące dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze. Jako miejsca uznawane za miejsca o wyjątkowej uniwersalnej wartości, dobra światowego dziedzictwa powinny wyznaczać standardy wzorcowych praktyk w zakresie ochrony dziedzictwa i zarządzania, opartych na odpowiednim prawie, a także być wykorzystywane jako laboratoria edukacyjne, katalizujące działania na skalę globalną.

5C [ang. Conservation, Credibility, Communities, Capacity building, Communication] – czyli zachowanie, wiarygodność, społeczności, budowanie potencjału i komunikacja – są zależne od siebie nawzajem

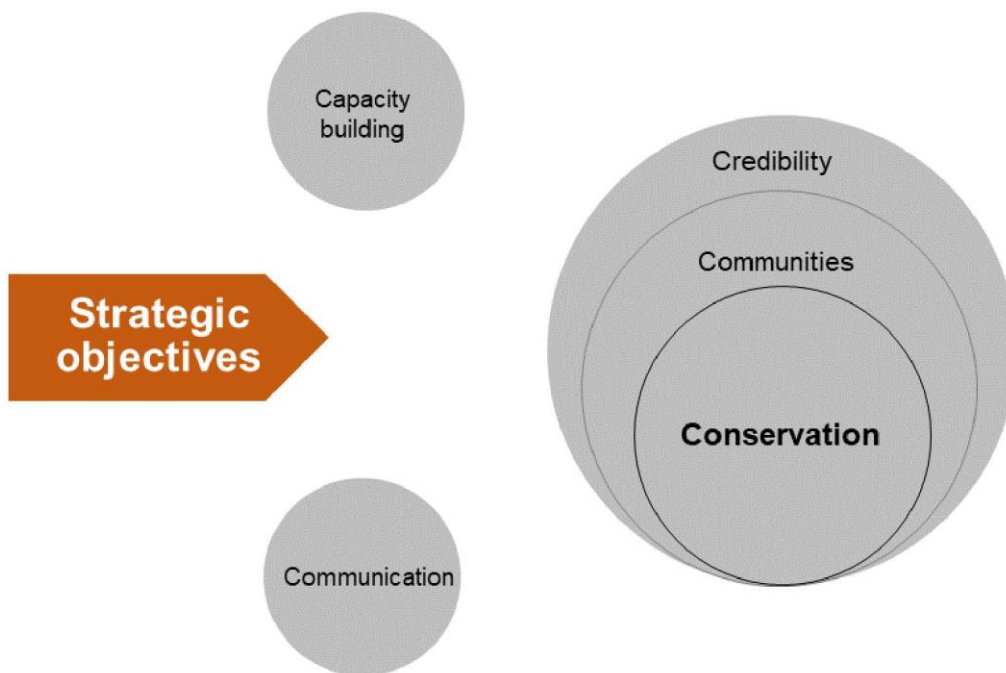
Plan Działania uwzględnia wszystkie pięć celów strategicznych przyjętych przez Komitet Światowego Dziedzictwa, jako nierozłączne i współzależne tematy przekrojowe.

Zachowanie (Conservation) stanowi istotę wdrażania *Konwencji światowego dziedzictwa* i leży u podstaw całej zawartości Planu Działania.

Wiarygodność (Credibility) jest rozumiana w odniesieniu do wszystkich aspektów realizacji *Konwencji*, jednak wiarygodność Listy światowego dziedzictwa jako reprezentatywnego i zrównoważonego pod względem geograficznym świadectwa dóbr kulturowych i przyrodniczych o wyjątkowej uniwersalnej wartości, pozostaje kwestią kluczową dla regionu, na który przypada prawie połowa całkowitej liczby dóbr wpisanych na Listę.

Plan Działania uznaje również, że pełne zaangażowanie *społeczności (Communities)* lokalnych i/lub rdzennej ludności w zarządzanie dobrami światowego dziedzictwa oraz poszanowanie różnorodności, równości płci i praw człowieka stanowią podstawę sprawiedliwego wdrażania *Konwencji* i samego Planu Działania.

Budowanie potencjału (Capacity building) i *komunikacja (Communication)* są uważane za czynniki same w sobie wspomagające wdrażanie Planu Działania. Budowanie potencjału różnych podmiotów – niezależnie od tego, czy są to specjaliści ds. dziedzictwa kulturowego, władze rządowe, inne rodzaje instytucji czy przedstawiciele społeczności lokalnych – ma zasadnicze znaczenie dla osiągnięcia oczekiwanych rezultatów Planu Działania. Dlatego też w Planie Działania określono ogólne priorytety dotyczące budowania potencjału w regionie, które mogą zostać szczegółowo omówione w lokalnych, regionalnych i krajowych strategiach budowania potencjału. Takie strategie powinny również przyczyniać się do zwiększenia uznania ludzi dla dóbr światowego dziedzictwa poprzez edukację, uczestnictwo i programy informacyjne. Informowanie społeczności i całego społeczeństwa o korzyściach płynących z ochrony dóbr światowego dziedzictwa jest kluczem do zdobycia i utrzymania publicznego poparcia dla ich ochrony.

Strategic objectives	Cele strategiczne
Capacity building	Budowanie potencjału
Credibility	Wiarygodność
Communities	Społeczności
Conservation	Zachowanie
Communication	Komunikacja

Schemat przedstawiający współzależność 5C i ich związek ze strategicznymi celami Planu Działania.

Ochrona dóbr światowego dziedzictwa wymaga podjęcia zbiorowych działań

To jest Plan Działania dla wszystkich szczebli władzy odpowiedzialnych za wdrażanie *Konwencji światowego dziedzictwa*: od szczebla regionalnego do krajowego i lokalnego. Aby osiągnąć sukces, konieczna jest wola polityczna i współpraca instytucjonalna między krajowymi organami ochrony dziedzictwa a zarządcami (dóbr) odpowiedzialnymi za bieżącą ochronę dóbr światowego dziedzictwa, a także między instytucjami zajmującymi się dziedzictwem a innymi sektorami (np. edukacją, energetyką, turystyką, transportem, rolnictwem).

Plan Działania, uznający pilną potrzebę znalezienia zrównoważonych rozwiązań problemów społecznych, takich jak zmiana klimatu, utrata różnorodności biologicznej czy nierówności społeczne, może być również wykorzystywany przez specjalistów ds. dziedzictwa, jako narzędzie służące uzyskaniu bardzo potrzebnego wsparcia ze strony decydentów, aby skutecznie chronić dobra światowego dziedzictwa dla przyszłych pokoleń. W szczególności, zgodnie z *Dokumentem Strategicznym dotyczącym działań w dziedzinie klimatu na rzecz światowego dziedzictwa* z 2023 r., Plan Działania opowiada się za wzmocnieniem ochrony i zachowania dziedzictwa o wyjątkowej uniwersalnej wartości (OUV), poprzez kompleksowe przyjęcie serii działań w dziedzinie klimatu, w tym adaptacji do zmian klimatu, łagodzenia ich skutków, budowania odporności, innowacji i badań, wykorzystania synergii między celami i procesami *Konwencji światowego dziedzictwa*, a celami i procesami UNFCCC – Porozumienia Paryskiego przyjętego w ramach Konferencji Klimatycznej Narodów Zjednoczonych (United Nation Climate Change Conference – UNFCCC) oraz innych wielostronnych umów, ram, procesów i instrumentów, w tym między innymi: *Agendy na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030*, *Wytucznych z Sendai* z 2015 r. dotyczących ograniczania ryzyka klęsk żywiołowych, *Nowej Agendy Miejskiej 2016* oraz *Konwencji o różnorodności biologicznej* i jej *Globalnych ram różnorodności biologicznej Kunming-Montreal*.

2. Proces monitorowania

Ostateczna wersja Planu Działania zostanie szeroko rozpowszechniona po jej przedstawieniu i zatwierdzeniu przez Komitet Światowego Dziedzictwa na jego 46. sesji, która odbędzie się w dniach 21–31 lipca 2024 r. w Nowym Delhi w Indiach. Centrum Światowego Dziedzictwa i Państwa-Strony będą monitorować wdrażanie Regionalnego Planu Działania, stosując, w miarę możliwości, jasny zestaw wskaźników monitorowania opracowanych we współpracy z Państwami-Stronami. Przewidywany jest przegląd w połowie cyklu około trzy lata po przyjęciu. W tym kontekście w niniejszym dokumencie zaproponowano wskaźniki służące ocenie realizacji Regionalnego Planu Działania na poziomie celów strategicznych; mają one jednak charakter orientacyjny i zostaną doprecyzowane przed przeglądem śródk okresowym.

W szczegółowej wersji Planu Działania (sekcja 6.4) zaproponowano dwa rodzaje wskaźników, które mają na celu maksymalne wykorzystanie sprawozdawczości okresowej (Periodic Reporting) jako narzędzia służącego do monitorowania realizacji Regionalnego Planu Działania. W związku z tym, dla każdego celu strategicznego wymieniono istniejące wskaźniki monitorowania (stosowane w Trzecim Cyklu Sprawozdawczości Okresowej), które można wykorzystać do monitorowania realizacji Regionalnego Planu Działania, a także, o ile to możliwe, dane bazowe wynikające z Trzeciego Cyklu Sprawozdawczości Okresowej. Proponuje się także dodatkowe wskaźniki, w celu uzupełnienia monitorowania realizacji Planu Działania na poziomie krajowym i na poziomie dóbr światowego dziedzictwa.

From 2030	Od 2030
Adoption of the Regional Action Plan by the World Heritage Committee (46COM)	Przyjęcie Regionalnego Planu Działania przez Komitet Światowego Dziedzictwa (46COM)
Mid-cycle review of the implementation of the Regional Action Plan	Przegląd realizacji Regionalnego Planu Działania w połowie cyklu
Final review of the implementation of the Regional Action Plan and preparation of a new Regional Action Plan based on the Fourth Cycle of Periodic Reporting	Ostateczny przegląd realizacji Regionalnego Planu Działania i przygotowanie nowego Regionalnego Planu Działania w oparciu o Czwarty Cykl Sprawozdawczości Okresowej

Schemat przedstawiający tymczasowy harmonogram kolejnych faz realizacji Regionalnego Planu Działania wynikającego z Trzeciego Cyklu Sprawozdawczości Okresowej.

Regularne (sub)regionalne spotkania Punktów Kontaktowych mogą pomóc w udoskonaleniu tych ram monitorowania, a także zapewnić okazję do wymiany informacji i wzajemnego uczenia się. Przy dostosowywaniu Regionalnego Planu Działania do poziomu krajowego Państwa-Strony są również zachęcane do opracowania odpowiednich mechanizmów monitorowania jego realizacji.

3. Projekt Regionalnego Planu Działania dla Europy i Ameryki Północnej (2024-2031) – Wersja syntetyczna

Cele strategiczne	Wzmocnienie ram politycznych, prawnych i regulacyjnych w celu zapewnienia ochrony wyjątkowej uniwersalnej wartości poprzez dobre kierowanie i skuteczne zarządzanie dobrami światowego dziedzictwa	Ulepszenie procesów planowania i monitorowania zarządzania w celu zapewnienia długoterminowej ochrony i zachowania dóbr światowego dziedzictwa	Umieszczenie myślenia o odporności, gotowości na sytuacje awaryjne, zarządzaniu ryzykiem katastrof oraz łagodzeniu i dostosowywaniu się do zmian klimatu w centrum zarządzania i działań na rzecz ochrony dziedzictwa	Wykorzystanie pełnego potencjału dóbr światowego dziedzictwa jako siły napędowej zrównoważonego rozwoju i środka do osiągnięcia dobrobytu ludzkości w granicach możliwości planety	Poprawa wiarygodności Listy światowego dziedzictwa poprzez identyfikację i ochronę dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego o potencjalnej wyjątkowej uniwersalnej wartości za pomocą ustrukturyzowanych, partycypacyjnych i przejrzystych procesów
Spodziewane rezultaty	1.1. Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego jest odpowiednio priorytetowo traktowana w politykach, celach i agendach publicznych oraz jest przedstawiana jako środek promowania trwałego, zrównoważonego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu i godnej pracy. 1.2. Ramy prawne i regulacyjne odzwierciedlają główne postanowienia Konwencji światowego dziedzictwa oraz Wytycznych operacyjnych, a także są skutecznie wdrażane i egzekwowane. 1.3. Ramy prawne i regulacyjne umożliwiają zarządcom wdrożenie zintegrowanego podejścia do zarządzania, które wykracza poza granice dobra światowego dziedzictwa i obejmuje wszelkie istniejące strefy buforowe, a także szersze otoczenie. 1.4. Wzmacniana jest współpraca między krajowymi, subkrajowymi i lokalnymi organami ds. dziedzictwa, a także z innymi sektorami (np. edukacją, energetyką, turystyką, transportem, gospodarką morską, rolnictwem). 1.5. Synergia między różnymi konwencjami międzynarodowymi, zaleceniami i innymi programami, a także konwencjami regionalnymi, jest wzmacniana i skutkuje skuteczniejszą realizacją Konwencji światowego dziedzictwa. 1.6. Oceny oddziaływania, w tym strategiczna ocena oddziaływania na środowisko, służą jako narzędzie do określania potencjalnego oddziaływania proponowanych projektów na dobra światowego dziedzictwa. Są one przeprowadzane w ramach niezależnych, partycypacyjnych i przejrzystych procesów.	2.1. Dobra światowego dziedzictwa posiadają określone w czasie i formalnie uznane plany zarządzania (lub podobne podstawowe instrumenty planowania), które koncentrują się na ochronie wyjątkowej uniwersalnej wartości i atrybutów, które ją przekazują. 2.2. Plany zarządzania opracowuje się w drodze rygorystycznych i partycypacyjnych procesów planowania, obejmujących udział społeczności lokalnych i/lub rdzennej ludności, a także innych istotnych interesariuszy. 2.3. Plany zarządzania są dobrze zintegrowane z szerszymi instrumentami planowania (np. planami terytorialnymi, planami generalnymi, planami przestrzennymi i planami lokalnymi) i jasno powiązane z innymi (pomocniczymi) planami stosowanymi w celu zarządzania dobrami światowego dziedzictwa (np. planem zarządzania ryzykiem klęsk żywiołowych, planem zarządzania ruchem turystycznym, planem ochrony gatunków inwazyjnych). 2.4. Wdrażanie, monitorowanie i ocenę planów zarządzania oraz innych procesów zarządzania można zapewnić dzięki odpowiedniemu finansowaniu i zasobom ludzkim (w tym poprzez schematy finansowania mające na celu uzupełnienie podstawowych źródeł finansowania), a także dzięki skutecznym uzgodnieniom dotyczącym zarządzania. 2.5. Programy monitorowania stanu zachowania dobra są opracowywane i weryfikowane na podstawie gruntownego zrozumienia atrybutów przekazujących wyjątkową uniwersalną wartość dobra oraz czynników na nie wpływających. 2.6. Sieci zarządców światowego dziedzictwa na poziomie regionalnym, subregionalnym i krajowym są wzmacniane i wykorzystywane jako platformy wymiany dobrych praktyk oraz planowania odpowiedzi na wspólne wyzwania w zakresie zarządzania.	3.1. Plany zarządzania ryzykiem klęsk żywiołowych oraz strategię łagodzenia skutków zmian klimatu i dostosowywania się do nich opracowuje się w oparciu o najlepsze dostępne dane, informacje i wiedzę (w tym wiedzę społeczności lokalnych i/lub rdzennej ludności, szczegółowe oceny zagrożeń klimatycznych i podatności na nie) i integruje się je z szerszymi planami i strategiami związanymi z ryzykiem klęsk żywiołowych i zmianą klimatu. 3.2. Procedury gotowości na wypadek sytuacji nadzwyczajnych w przypadku dóbr światowego dziedzictwa są opracowywane i regularnie aktualizowane przy aktywnym udziale społeczności lokalnych i innych właściwych podmiotów. Są one uwzględniane w planach zarządzania ryzykiem klęsk żywiołowych jako część systemu zarządzania. 3.3. Odzyskiwanie, renowacja i restauracja dóbr światowego dziedzictwa odbywa się w oparciu o ochronę wyjątkowej uniwersalnej wartości i uzgodnione na poziomie międzynarodowym zasady ochrony. 3.4. Krajowe plany adaptacji uwzględniają podejście ostrożnościowe w odniesieniu do dóbr światowego dziedzictwa, aby zapewnić, że środki łagodzenia zmiany klimatu i adaptacji (w tym wysiłki na rzecz transformacji energetycznej) na ich obszarze i w ich otoczeniu będą zrównoważone z koniecznością zachowania ich wyjątkowej uniwersalnej wartości.	4.1. Wkład dóbr światowego dziedzictwa w realizację Celów Zrównoważonego Rozwoju jest wykorzystywany i potwierdzany dowodami. 4.2. Zapewniony jest znaczący udział społeczności lokalnych i/lub rdzennej ludności w procesach decyzyjnych dotyczących zrównoważonego zarządzania dobrami światowego dziedzictwa. 4.3. Dobra światowego dziedzictwa posiadają dobrze opracowane plany zarządzania ruchem turystycznym, prezentacji i interpretacji oraz angażowania społeczeństwa, zintegrowane z ich systemami zarządzania. 4.4. Dobra światowego dziedzictwa posiadają dobrze rozwinięte strategie komunikacyjne i programy edukacyjne. 4.5. Instytucje zajmujące się dziedzictwem uczestniczą w opracowywaniu strategii zrównoważonej turystyki i powiązanych z nimi procesach decyzyjnych, które przyczyniają się do generowania korzyści dla lokalnych społeczności, a także gromadzenia zasobów na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego.	5.1. Procesy tworzenia Listy informacyjnej opierają się na kompleksowych ocenach studiów tematycznych, międzynarodowych narzędzi i baz danych, krajowych rejestrów, analiz braków oraz na szeroko zakrojonych i interdyscyplinarnych konsultacjach. 5.2. Uznaje się rolę społeczności lokalnych i/lub rdzennej ludności jako opiekunów dziedzictwa i partnerów w jego ochronie, a także zapewnia się ich pełne i efektywne uczestnictwo w weryfikacji List informacyjnych, zarządzaniu miejscami kandydującymi i przygotowywaniu nominacji. 5.3. Listy informacyjne są ujednolicane na poziomie regionalnym i/lub subregionalnym, w zależności od potrzeb, i wykorzystywane jako instrumenty współpracy. 5.4. Listy informacyjne stosuje się w ramach istniejących systemów ochrony lub zachowania dziedzictwa, w których miejsca kandydujące są rozpatrywane pod kątem ich potencjału w zakresie przeciwdziałania obecnym zagrożeniom związanym z różnorodnością biologiczną i kryzysem klimatycznym zgodnie z międzynarodowymi standardami. 5.5. Państwa-Strony korzystają z istniejących procesów doradczych w ramach Konwencji światowego dziedzictwa w celu dostarczenia informacji przy podejmowaniu decyzji i pomocy w identyfikacji List informacyjnych oraz przygotowaniu nominacji.

4. Projekt Regionalnego Planu Działania dla Europy i Ameryki Północnej (2024-2031) - Wersja szczegółowa

CEL STRATEGICZNY 1: WZMOCNIENIE RAM POLITYCZNYCH, PRAWNYCH I REGULACYJNYCH W CELU ZAPEWNIENIA OCHRONY WYJĄTKOWEJ UNIWERSALNEJ WARTOŚCI POPRZEC DOBRE KIEROWANIE I SKUTECZNE ZARZĄDZANIE DOBRAMI ŚWIATOWEGO DZIEDZICTWA			
Spodziewane rezultaty	Proponowane działania	Proponowane wskaźniki	
		Pochodzą z procesu sprawozdawczości okresowej	Dodatkowe propozycje wspierające monitorowanie wdrażania na poziomie krajowym i na poziomie dobra światowego dziedzictwa
1.1. Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego jest odpowiednio priorytetowo traktowana w politykach, celach i agendach publicznych oraz jest przedstawiana jako środek promowania trwałego, zrównoważonego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu i godnej pracy.	1.1.1. Ustanowienie i/lub wzmocnienie porozumień międzyinstytucjonalnych wymagających, aby krajowe Punkty Kontaktowe i zarządcy (dóbr) byli zaangażowani i/lub udzielali konsultacji w trakcie opracowywania lub weryfikacji strategii, polityk i planów działania na różnych poziomach, które mogą mieć wpływ na ochronę i zarządzanie dobrami światowego dziedzictwa (odniesienie do działania 1.4.2).	▪ Liczba Państw-Stron, które zgłosiły, że Punkty Kontaktowe uczestniczą w weryfikacji i wdrażaniu krajowych strategii, polityk i planów działania w zakresie dziedzictwa przyrodniczego, wykraczających poza kwestie związane ze światowym dziedzictwem. (Sekcja I - Q.2.4.3) <i>Wartość referencyjna: 41/51 [80%]</i> ▪ Liczba Państw-Stron, które zgłosiły, że Punkty Kontaktowe uczestniczą w weryfikacji i wdrażaniu krajowych strategii, polityk i planów działania w zakresie dziedzictwa kulturowego, wykraczających poza kwestie związane ze światowym dziedzictwem. (Sekcja I - Q.2.4.4) <i>Wartość referencyjna: 51/51 [100%]</i>	▪ Liczba polityk, strategii i programów na poziomie krajowym, subkrajowym i/lub lokalnym, zawierających odniesienia do ochrony dziedzictwa i/lub postanowienia dotyczące tej ochrony. <i>Wartość referencyjna: n/d</i> ▪ Liczba wydarzeń koordynacyjnych (w ciągu roku) między Punktem Kontaktowym a jego odpowiednikami w innych konwencjach / programach <i>Wartość referencyjna: n/d</i> ▪ Liczba nielegalnych działań wykrytych na terenie dobra światowego dziedzictwa oraz strefy buforowej i oficjalnie zgłoszonych. <i>Wartość referencyjna: n/d</i>
	1.1.2. Nawiązanie współpracy partnerskiej pomiędzy agencjami rządowymi, uniwersytetami, placówkami badawczymi i organizacjami pozarządowymi w celu dostępu do istniejących informacji i danych na temat sposobów, w jakie dziedzictwo przyczynia się do zrównoważonego wzrostu gospodarczego, a także zabieganie o większe wsparcie ze strony decydentów w zakresie ochrony i zarządzania dziedzictwem (odniesienie do działań 4.1.3 i 4.1.4).		
	1.1.3. Opracowywanie i promowanie inkluzywnych i sprawiedliwych inwestycji gospodarczych na obszarze dóbr światowego dziedzictwa oraz wokół nich, wykorzystujących lokalne zasoby i umiejętności, chroniących lokalne systemy wiedzy i infrastrukturę oraz sprawiających, że głównymi beneficjentami tych inwestycji będą społeczności lokalne (odniesienie do działań 4.1.3 i 4.1.4).		
1.2. Ramy prawne i regulacyjne odzwierciedlają główne postanowienia Konwencji światowego dziedzictwa oraz Wytucznych operacyjnych, a także są skutecznie wdrażane i egzekwowane.	1.2.1. Przetłumaczenie Konwencji światowego dziedzictwa oraz, w miarę możliwości, stosownych aspektów Wytucznych operacyjnych na języki narodowe; rozpowszechnianie obu dokumentów jako narzędzi uzupełniających istniejące prawa i regulacje na poziomie krajowym, subkrajowym / regionalnym i lokalnym.	▪ Liczba Państw-Stron, które zgłosiły, że włączają ochronę kultury i dziedzictwa jako element strategiczny krajowej polityki i strategii zrównoważonego rozwoju w odniesieniu do: a) Wspierania inkluzji i równości. <i>Wartość referencyjna: 32/51 [63%]</i> b) Poprawy jakości życia i dobrostanu. <i>Wartość referencyjna: 45/51 [88%]</i> b) Osiągnięcia równości płci. <i>Wartość referencyjna: 32/51 [63%]</i> d) Zapewnienia rozwoju, zatrudnienia, dochodów i środków do życia. <i>Wartość referencyjna: 39/51 [76%]</i> e) Promocji inwestycji gospodarczych i wysokiej jakości turystyki. <i>Wartość referencyjna: 45/51 [88%]</i>	▪ Liczba spotkań i/lub wydarzeń koordynacyjnych (w ciągu roku) pomiędzy zarządcami dobra światowego dziedzictwa a przedstawicielami innych sektorów. <i>Wartość referencyjna: n/d</i> ▪ Liczba ocen oddziaływania (HIA) prowadzących do zmian lub odrzucenia proponowanej interwencji w porównaniu do całkowitej liczby przeprowadzonych ocen oddziaływania (w okresie pięciu lat) <i>Wartość referencyjna: n/d</i>
	1.2.2. Zapewnienie, że zobowiązania podjęte przy podpisywaniu Konwencji światowego dziedzictwa i uszczegółowienie ich w Wytucznych operacyjnych znajdują odzwierciedlenie w krajowych ramach prawnych i regulacyjnych, a także podjęcie działań mających na celu usunięcie wszelkich zidentyfikowanych braków, w tym w zakresie konkretnej terminologii.		
	1.2.3. Zapewnienie rozpowszechniania obowiązujących przepisów i regulacji obowiązujących na terenie dobra światowego dziedzictwa oraz wszelkich istniejących stref buforowych wśród różnych grup odbiorców za pomocą odpowiednich środków (np. wydarzeń, publikacji, platform internetowych i mediów społecznościowych) w celu promowania zgodności.		
	1.2.4. Ocena stosowania istniejących sankcji i kar za nieprzestrzeganie przepisów i działania niezgodne z prawem, wyjaśnienie odpowiedzialności za ich wdrażanie i przyjęcie niezbędnych środków w celu zapewnienia odpowiednich uprawnień egzekwowania prawa i zdolności odpowiedzialnych organów do wdrażania ram prawnych i regulacyjnych (na poziomie krajowym, subkrajowym / regionalnym i/lub lokalnym).		
	1.2.5. Ustanowienie jasnych i prostych procedur administracyjnych umożliwiających współpracę między instytucjami zajmującymi się dziedzictwem a organami regulacyjnymi.		
1.3. Ramy prawne i regulacyjne umożliwiają zarządcom wdrożenie zintegrowanego podejścia do zarządzania, które wykracza poza granice dobra światowego dziedzictwa i obejmuje wszelkie istniejące strefy buforowe, a także szersze otoczenie.	1.3.1. Zapewnienie, aby ramy prawne i regulacyjne uwzględniały dobra światowego dziedzictwa, a także koncepcje „strefy buforowej” i „szerszego otoczenia” poprzez przepisy stosowne do kontekstu krajowego (odniesienie do działania 1.2.2).	▪ Liczba Państw-Stron zgłaszających, że wszystkie główne agencje/instytucje zajmujące się identyfikacją, ochroną, zachowaniem i prezentacją dziedzictwa kulturowego i/lub przyrodniczego skutecznie współpracują z innymi agencjami rządowymi. (Sekcja I - Q.7.2) <i>Wartość referencyjna: 12/51 [24%]</i> ▪ Liczba Państw-Stron zgłaszających odpowiednią koordynację i integrację we wdrażaniu tych wielostronnych porozumień, programów oraz polityk i strategii dotyczących światowego dziedzictwa w ramach polityk	
	1.3.2. Ocena adekwatności istniejących instrumentów prawnych, regulacyjnych i planistycznych służących do kierowania użytkowaniem i rozwojem stref buforowych.		
	1.3.3. Ocena, czy istniejące uprawnienia i zdolność prawna instytucji odpowiedzialnych za zarządzanie dobrami światowego dziedzictwa zapewniają im kompetencje do podejmowania działań we wszystkich kwestiach mających wpływ na światowe dziedzictwo, w tym tych pojawiających się w strefach buforowych i szerszym otoczeniu, oraz podejmowanie niezbędnych działań w celu likwidacji braków i wyzwań.		
	1.3.4. Przyjęcie polityk i, w miarę możliwości, środków regulacyjnych wymagających, aby plany		

**CEL STRATEGICZNY 1:
WZMOCNIENIE RAM POLITYCZNYCH, PRAWNYCH I REGULACYJNYCH W CELU ZAPEWNIENIA OCHRONY WYJĄTKOWEJ UNIWERSALNEJ WARTOŚCI POPRZEZ DOBRE KIEROWANIE I SKUTECZNE ZARZĄDZANIE DOBRAMI ŚWIATOWEGO DZIEDZICTWA**

Spodziewane rezultaty	Proponowane działania	Proponowane wskaźniki	
		Pochodzą z procesu sprawozdawczości okresowej	Dodatkowe propozycje wspierające monitorowanie wdrażania na poziomie krajowym i na poziomie dobra światowego dziedzictwa
	zarządzania dobrami światowego dziedzictwa przyjmowały zintegrowane podejście do zarządzania, uwzględniające interakcje pomiędzy dobrem, strefą buforową / strefami buforowymi i szerszym otoczeniem (odniesienie do działania 2.1.2).	krajowych. (Sekcja I - Q.5.14.2) <i>Wartość referencyjna: 30/51 [59%]</i>	
1.4. Wzmacniana jest współpraca między krajowymi, subkrajowymi i lokalnymi organami ds. dziedzictwa, a także z innymi sektorami (np. edukacją, energetyką, turystyką, transportem, gospodarką morską, rolnictwem).	1.4.1. Jasne określenie ról i obowiązków władz krajowych, subkrajowych / regionalnych i/lub lokalnych w zakresie ochrony i zarządzania dobrami światowego dziedzictwa oraz udokumentowanie uzgodnień dotyczących zarządzania w celu ułatwienia współpracy między nimi.	▪ Liczba Państw-Stron zgłaszających, że istnieje skuteczna współpraca pomiędzy głównymi agencjami / instytucjami w zakresie identyfikacji, ochrony, zachowania i prezentacji dziedzictwa kulturowego i/lub przyrodniczego. (Sekcja I - Q.7.1) <i>Wartość referencyjna: 30/51 [59%]</i> ▪ Liczba Państw-Stron uważających, że ramy prawne są w pełni odpowiednie. (Sekcja I - Q.5.6.1) <i>Wartość referencyjna: 38/51 KULTUROWE [74%]; 41/51 PRZYRODNICZE [80%]</i>	
	1.4.2. Określenie najważniejszych obszarów współpracy między organami ochrony dziedzictwa a ich odpowiednikami z innych sektorów oraz ustanowienie procesów i procedur ułatwiających wymianę informacji i wspólne działania.		
1.5. Synergia między różnymi konwencjami międzynarodowymi, zaleceniami i innymi programami, a także konwencjami regionalnymi, jest wzmacniana i skutkuje skuteczniejszą realizacją Konwencji światowego dziedzictwa.	1.5.1. Opracowanie i wdrożenie krajowej strategii realizacji Konwencji światowego dziedzictwa, w tym jej powiązania z realizacją innych międzynarodowych konwencji, zaleceń i programów, a także konwencji regionalnych.	▪ Liczba dóbr światowego dziedzictwa, w przypadku których zgłoszono, że ramy prawne służące zachowaniu wyjątkowej uniwersalnej wartości, w tym warunki autentyczności i/lub integralności, zapewniają odpowiednią podstawę do skutecznego zarządzania i ochrony. (Sekcja II - Q.5.2.3) <i>Wartość referencyjna: 424/544 [78%]</i> ▪ Liczba dóbr światowego dziedzictwa, w przypadku których zgłoszono, że ramy prawne w strefie buforowej służące zachowaniu wyjątkowej uniwersalnej wartości, w tym warunki autentyczności i/lub integralności dobra światowego dziedzictwa, zapewniają odpowiednią podstawę do skutecznego zarządzania i ochrony. (Sekcja II - Q.5.2.4) <i>Wartość referencyjna: 295/544 [54%]</i> ▪ Liczba dóbr światowego dziedzictwa, w przypadku których zgłoszono, że ramy prawne dotyczące szerszego otoczenia dobra światowego dziedzictwa zapewniają odpowiednią podstawę do skutecznego zarządzania dobrem i jego ochrony, przyczyniając się do utrzymania jego wyjątkowej uniwersalnej wartości, w tym warunków autentyczności i/lub integralności. (Sekcja II - Q.5.2.5) <i>Wartość referencyjna: 420/544 [77%]</i> ▪ Liczba Państw-Stron, które zgłosiły, że dysponują wystarczającymi możliwościami / zasobami niezbędnymi do wdrożenia ram prawnych.	
	1.5.2. Zwoływanie spotkań Punktów Kontaktowych z ich odpowiednikami z różnych międzynarodowych konwencji, zaleceń i programów w celu promowania wymiany, formułowania programów pracy i ułatwiania wypełniania wymogów sprawozdawczych.		
	1.5.3. Publikowanie regularnych sprawozdań lub wymiana informacji na poziomie krajowym na temat wysiłków podejmowanych w celu wdrożenia różnych międzynarodowych konwencji, zaleceń i programów.		
1.6. Oceny oddziaływania, w tym strategiczna ocena oddziaływania na środowisko, służą jako narzędzie do określania potencjalnego oddziaływania proponowanych projektów na dobra światowego dziedzictwa. Są one przeprowadzane w ramach niezależnych, partycypacyjnych i przejrzystych procesów.	1.6.1. Wzmocnienie ram prawnych i regulacyjnych w celu uwzględnienia zasad i kluczowych postanowień Wytycznych i zestawu narzędzi do ocen oddziaływania w kontekście światowego dziedzictwa oraz określenie: a) kiedy przeprowadzenie oceny oddziaływania jest wymagane i/lub wskazane; b) jakich zasad należy przestrzegać; c) jakie procesy należy realizować; i d) kogo trzeba zaangażować.		
	1.6.2. W razie konieczności należy dokonać przeglądu przepisów dotyczących oceny oddziaływania na środowisko (OOS) i strategicznej oceny oddziaływania na środowisko (SEA), aby zapewnić uwzględnienie niezbędnych wymogów dotyczących oceny potencjalnego oddziaływania na dobra światowego dziedzictwa, zwłaszcza na etapie wstępnej selekcji i określania zakresu w celu uruchomienia oceny oddziaływania na środowisko.		
	1.6.3. Identyfikacja potencjalnych przeszkód utrudniających prawidłowe stosowanie ocen oddziaływania i określenie sposobów ich przewyższenia (np. zmniejszenie obciążeń administracyjnych, usprawnienie procedur).		
	1.6.4. Zapewnienie niezależności i przejrzystości procesów oceny oddziaływania oraz jej wyników poprzez włączenie, w stosownych przypadkach, niezależnego nadzoru strony trzeciej.		
	1.6.5. Zachęcanie i wspieranie udziału zarządców (dóbr) w działaniach mających na celu budowanie potencjału w zakresie przeprowadzania i przeglądania ocen oddziaływania na środowisko w kontekście światowego dziedzictwa, w tym poprzez integrację zarządców dziedzictwa i innych specjalistów (np. planistów, architektów, deweloperów itp.).		
	1.6.6. Dostarczanie przykładów dobrych praktyk w zakresie przeprowadzania ocen oddziaływania na środowisko, udostępnianie ich na stronach internetowych prezentujących rozwiązania uwzględniające dziedzictwo kulturowe oraz dzielenie się nimi za pośrednictwem sieci zarządców dóbr światowego dziedzictwa.		

**CEL STRATEGICZNY 1:
WZMOCNIENIE RAM POLITYCZNYCH, PRAWNYCH I REGULACYJNYCH W CELU ZAPEWNIENIA OCHRONY WYJĄTKOWEJ UNIWERSALNEJ WARTOŚCI POPRZEZ DOBRE KIEROWANIE I SKUTECZNE ZARZĄDZANIE DOBRAMI ŚWIATOWEGO DZIEDZICTWA**

Spodziewane rezultaty	Proponowane działania	Proponowane wskaźniki	
		Pochodzą z procesu sprawozdawczości okresowej	Dodatkowe propozycje wspierające monitorowanie wdrażania na poziomie krajowym i na poziomie dobra światowego dziedzictwa
		(Sekcja I - Q.5.7.1) Wartość referencyjna: 51/51 [100%] - Liczba dóbr światowego dziedzictwa, w przypadku których zgłoszono, że istnieją wystarczające możliwości / zasoby do egzekwowania przepisów prawnych i/lub regulacji na terenie dobra światowego dziedzictwa. (Sekcja II - Q.5.2.6) Wartość referencyjna: 358/543 [66%] - Liczba dóbr światowego dziedzictwa, na które negatywnie wpłynęły: a) Działania niezgodne z prawem (Sekcja II - Q.4.9.1) Wartość referencyjna: n/d b) Umyślne niszczenie dziedzictwa (Sekcja II - Q.4.9.2) Wartość referencyjna: n/d c) Ramy prawne (Sekcja II - Q.4.13.2) Wartość referencyjna: n/d - Liczba Państw-Stron zgłaszających odpowiednią koordynację i integrację we wdrażaniu wielostronnych porozumień, programów oraz polityk i strategii dotyczących światowego dziedzictwa w ramach polityk krajowych. (Sekcja I - Q.5.14.2) Wartość referencyjna: 30/51 [58.80%]	

**CEL STRATEGICZNY 2:
ULEPSZENIE PROCESÓW PLANOWANIA I MONITOROWANIA ZARZĄDZANIA W CELU ZAPEWNIENIA DŁUGOTERMINOWEJ OCHRONY I ZACHOWANIA DÓBR ŚWIATOWEGO DZIEDZICTWA**

Spodziewane rezultaty	Proponowane działania	Proponowane wskaźniki	
		Pochodzą z procesu sprawozdawczości okresowej	Dodatkowe propozycje wspierające monitorowanie wdrażania na poziomie krajowym i na poziomie dobra światowego dziedzictwa
2.1. Dobra światowego dziedzictwa posiadają określone w czasie i formalnie uznane plany zarządzania (lub podobne podstawowe instrumenty planowania), które koncentrują się na ochronie wyjątkowej uniwersalnej wartości i atrybutów, które ją	2.1.1. Określenie czasu trwania planu zarządzania (lub podobnego instrumentu planowania) na podstawie ugruntowanego cyklu planowania, wdrażania, monitorowania, oceny i informacji zwrotnej, stosownie do kontekstu każdego obiektu światowego dziedzictwa.	- Liczba dóbr światowego dziedzictwa, które zgłaszają posiadanie planu zarządzania (lub zintegrowanego planu zarządzania łączącego światowe dziedzictwo z innymi statusami). (Sekcja II - Q.5.3.2) Wartość referencyjna: - Plany zarządzania: 386/544 [70%] - Zintegrowane plany zarządzania: 131/544 [24%] - Liczba dóbr światowego dziedzictwa, w	- Procent dóbr światowego dziedzictwa, których plany zarządzania zostały formalnie uznane. Wartość referencyjna: n/d - Procent planów zarządzania zawierających jasny opis sposobu integracji planu z szerszymi ramami planowania. Wartość referencyjna: n/d - Procent planów zarządzania zawierających jasno określony program działań, szczegółowo opisujący zasoby finansowe i ludzkie
	2.1.2. Wymaganie, aby plan zarządzania miał status prawny lub był oficjalnie uznawany przez organy rządowe i odzwierciedlał zobowiązanie zarządców (dobra) co do sposobu i terminu wdrożenia działań w zakresie zarządzania w okresie obowiązywania planu (odniesienie do działań 1.3.4 i 2.4.2).		
	2.1.3. Zapewnienie, że plany zarządzania dobrami światowego dziedzictwa opierają się na jasnym zrozumieniu ich wyjątkowej uniwersalnej wartości (OUV) i atrybutów, a także czynników wpływających na stan ich zachowania; że opierają się również na jasnym określeniu granic i		

CEL STRATEGICZNY 2: ULEPSZENIE PROCESÓW PLANOWANIA I MONITOROWANIA ZARZĄDZANIA W CELU ZAPEWNIENIA DŁUGOTERMINOWEJ OCHRONY I ZACHOWANIA DÓBR ŚWIATOWEGO DZIEDZICTWA			
Spodziewane rezultaty przekazują.	Proponowane działania	Proponowane wskaźniki	
		Pochodzą z procesu sprawozdawczości okresowej	Dodatkowe propozycje wspierające monitorowanie wdrażania na poziomie krajowym i na poziomie dobra światowego dziedzictwa
	wszelkich istniejących stref buforowych (odniesienie do działania 2.4.1) oraz zrozumieniu ich szerszego otoczenia; a także że obejmują jasno zdefiniowany program działań, które mają zostać podjęte w okresie obowiązywania planu.		
	2.1.4. Udostępnienie planu zarządzania dobrami światowego dziedzictwa Centrum Światowego Dziedzictwa w celu uwzględnienia go w dokumentach dotyczących poszczególnych dóbr dostępnych na stronie internetowej Centrum.	przypadku których zgłoszono, że system/plan zarządzania jest w pełni odpowiedni do utrzymania wyjątkowej uniwersalnej wartości dobra. (Sekcja II - Q.5.3.14) <i>Wartość referencyjna: 161/544 [29%]</i>	niezbędne do skutecznej realizacji. <i>Wartość referencyjna: n/d</i>
2.2. Plany zarządzania opracowuje się w drodze rygorystycznych i partycypacyjnych procesów planowania, obejmujących udział społeczności lokalnych i/lub rdzennej ludności.	2.2.1. Wzmocnienie wymogów prawnych i administracyjnych w celu zagwarantowania udziału podmiotów uprawnionych w procesach planowania zarządzania oraz zagwarantowania, że ich obawy i uwagi zostaną zidentyfikowane, uwzględnione i uszanowane (odniesienie do działania 1.2.2).	Liczba dóbr światowego dziedzictwa, w przypadku których stwierdzono, że wiedza na temat wartości i atrybutów danego dobra jest wystarczająca (do wsparcia planowania, zarządzania i podejmowania decyzji mających na celu zachowanie wyjątkowej uniwersalnej wartości). (Sekcja II - Q.7.1) <i>Wartość referencyjna: 367/544 [70%]</i>	- Procent działań skutecznie wdrożonych w danym roku w stosunku do całkowitej liczby działań uwzględnionych w planie zarządzania na ten sam okres. <i>Wartość referencyjna: n/d</i> - Procent całkowitego dostępnego budżetu przeznaczanego na pokrycie kosztów osobowych w porównaniu z kosztami operacyjnymi/działalności. <i>Wartość referencyjna: n/d</i> - Procent wskaźników monitorowania regularnie wykorzystywanych do informowania o decyzjach dotyczących wymaganych działań w zakresie zarządzania. <i>Wartość referencyjna: n/d</i>
	2.2.2. Zapewnienie zarządcom (dóbr) niezbędnych zasobów w celu odpowiedniego opracowania lub zmiany planu zarządzania, w szczególności w celu zapewnienia udziału podmiotów uprawnionych w procesach planowania zarządzania		
2.3. Plany zarządzania są dobrze zintegrowane z szerszymi instrumentami planowania (np. planami terytorialnymi, planami generalnymi, planami przestrzennymi i planami lokalnymi) i jasno powiązane z innymi (pomocniczymi) planami stosowanymi w celu zarządzania dobrami światowego dziedzictwa (np. planem zarządzania ryzykiem klęsk żywiołowych, planem zarządzania ruchem turystycznym, planem ochrony gatunków inwazyjnych).	2.3.1. Wykorzystanie danych GIS z otwartego dostępu do jednoznacznego określenia obszarów chronionych na mocy Konwencji w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego oraz udostępnianie danych między agencjami, w ramach różnych stosownych baz danych i narzędzi planowania, a także przekazanie ich do Centrum Światowego Dziedzictwa, w celu uzupełnienia wymogów dotyczących inwentaryzacji retrospektywnej, w stosownych przypadkach.	Liczba dóbr światowego dziedzictwa, w przypadku których zgłoszono, że system zarządzania obejmuje mechanizmy i procedury zapewniające bezpośredni lub transformacyjny udział społeczności lokalnych i rdzennej ludności w podejmowaniu decyzji dotyczących zarządzania. (Sekcja II - Q.5.3.15) <i>Wartość referencyjna:</i> - Społeczności lokalne: 470/544 [86%] - Rdzenna ludność 89/544 [16%]	
	2.3.2. W przypadku dużych i/lub złożonych dóbr światowego dziedzictwa (tj. osad historycznych, krajobrazów kulturowych lub obszarów naturalnych) należy wzmocnić ramy prawne i planistyczne, aby wymagać integracji planów zarządzania z szerszymi instrumentami planowania oraz ustanowić jasne zasady dotyczące tego, które przepisy mają pierwszeństwo w przypadku rozbieżności między instrumentami (odniesienie do działań 1.3.4 i 2.1.2).		
	2.3.3. Upewnienie się, że wszelkie (pomocnicze) plany lub strategie na poziomie dobra dziedzictwa są dobrze powiązane z postanowieniami planu zarządzania i że ich ramy czasowe się uzupełniają.		
2.4. Wdrażanie, monitorowanie i ocenę planów zarządzania oraz innych procesów zarządzania można zapewnić dzięki odpowiedniemu finansowaniu i zasobom ludzkim (w tym poprzez schematy finansowania mające na celu uzupełnienie podstawowych źródeł finansowania), a także dzięki skutecznym uzgodnieniom dotyczącym zarządzania.	2.4.1. Zadbanie o to, aby plan zarządzania obejmował jasno określony program działań, z możliwie największą ilością szczegółów dotyczących osób odpowiedzialnych za ich wdrożenie, wymaganych zasobów finansowych oraz jasnego harmonogramu wdrażania działań (odniesienie do działania 2.1.3).	Liczba dóbr światowego dziedzictwa, które zgłosiły stosowanie Zaleceń z 2011 r. w sprawie historycznego krajobrazu miejskiego przy opracowywaniu polityk i najlepszych praktyk w zakresie ochrony dóbr. (Sekcja II - Q.5.3.5) <i>Wartość referencyjna: 181/544 [33%]</i>	
	2.4.2. Monitorowanie realizacji programu działań zawartych w planie zarządzania (lub alternatywnie w planie pracy) w cyklu rocznym lub dwuletnim, zwłaszcza gdy za realizację odpowiadają różne instytucje.		
	2.4.3. Przeprowadzenie oceny skuteczności zarządzania (Państwa-Strony są zachęcane do korzystania z podręcznika <i>Wzmacnianie naszego dziedzictwa Zestawu narzędzi 2.0</i>) przed opracowaniem/przeanalizowaniem kolejnego planu zarządzania w celu określenia tego, co zostało już osiągnięte, co powinno pozostać priorytetem w przyszłości, a co może już nie być istotne.		Liczba Państw-Stron, które zgłosiły, że posiadają w pełni odpowiednie polityki mające na celu włączenie dziedzictwa kulturowego do kompleksowych/szerszych programów planowania. (Sekcja I - Q.5.13.1) <i>Wartość referencyjna: 23/51 [45%]</i>
	2.4.4. Powiązanie finansowania z programem działań uwzględnionym w planie zarządzania oraz jasne określenie zasobów finansowych i ludzkich potrzebnych do reagowania na czynniki wpływające na dobro światowego dziedzictwa.		
	2.4.5. Wydatki publiczne na zarządzanie dobrem światowego dziedzictwa są uwzględniane w publicznie dostępnych sprawozdaniach rocznych, które oferują przegląd podejmowanych działań w zakresie zarządzania.		

CEL STRATEGICZNY 2: ULEPSZENIE PROCESÓW PLANOWANIA I MONITOROWANIA ZARZĄDZANIA W CELU ZAPEWNIENIA DŁUGOTERMINOWEJ OCHRONY I ZACHOWANIA DÓBR ŚWIATOWEGO DZIEDZICTWA			
Spodziewane rezultaty	Proponowane działania	Proponowane wskaźniki	
		Pochodzą z procesu sprawozdawczości okresowej	Dodatkowe propozycje wspierające monitorowanie wdrażania na poziomie krajowym i na poziomie dobra światowego dziedzictwa
	2.4.6. Opracowywanie innowacyjnych mechanizmów finansowania poświęconych ochronie dziedzictwa kulturowego i zarządzaniu nim, mających na celu wykorzystanie przychodów generowanych przez zachowanie dóbr światowego dziedzictwa.		odczuwają negatywne skutki (braku) zasobów finansowych. (Sekcja II - Q.4.13.5) <i>Wartość referencyjna: n/d</i>
2.5. Programy monitorowania stanu zachowania dobra są opracowywane i weryfikowane na podstawie gruntownego zrozumienia atrybutów przekazujących wyjątkową uniwersalną wartość dobra oraz czynników na nie wpływających.	2.5.1. Identyfikowanie i mapowanie (w miarę możliwości) atrybutów leżących u podstaw wyjątkowej uniwersalnej wartości danego dobra światowego dziedzictwa oraz ocena, czy istniejące wskaźniki monitorowania są wystarczające do oceny stanu atrybutów i zrozumienia wpływu czynników oddziałujących na dobro na te atrybuty.		▪ Liczba dóbr światowego dziedzictwa, w przypadku których zgłoszono, że obecnie odczuwają negatywne skutki (braku) zasobów ludzkich. (Sekcja II - Q.4.13.6) <i>Wartość referencyjna: n/d</i>
	2.5.2. Opracowywanie efektywnych systemów zarządzania danymi opartych na jasnych wartościach referencyjnych i protokołach monitorowania dotyczących sposobu gromadzenia danych dla każdego wskaźnika (w tym danych z różnych agencji i źródeł informacji) oraz sposobu, w jaki dane te będą informować o decyzjach w zakresie zarządzania.		▪ Liczba dóbr światowego dziedzictwa, w przypadku których podano, że dostępny budżet jest wystarczający na skuteczne zarządzanie. (Sekcja II - Q.6.1.3) <i>Wartość referencyjna: 138/544 [25%]</i>
2.6. Sieci zarządców światowego dziedzictwa na poziomie regionalnym, subregionalnym i krajowym są wzmacniane i wykorzystywane jako platformy wymiany dobrych praktyk oraz planowania odpowiedzi na wspólne wyzwania w zakresie zarządzania.	2.6.1. Regularne spotkania zarządców dóbr światowego dziedzictwa w celu wymiany doświadczeń i wykorzystanie tych spotkań jako okazji do podjęcia działań związanych z budowaniem potencjału w celu zaspokojenia wspólnych potrzeb w zakresie zarządzania.		▪ Liczba dóbr światowego dziedzictwa, w przypadku których zgłoszono, że istniejące źródła finansowania są bezpieczne zarówno w perspektywie średnio-, jak i długoterminowej. (Sekcja II - Q.6.1.4) <i>Wartość referencyjna: 246/544 [45%]</i>
	2.6.2. Wykorzystanie technologii cyfrowych w celu zwiększenia komunikacji i współpracy pomiędzy zarządcami dóbr światowego dziedzictwa.		▪ Liczba dóbr światowego dziedzictwa, w przypadku których zgłoszono, że istniejące zasoby ludzkie są w pełni wystarczające do zarządzania. (Sekcja II - Q.6.1.7) <i>Wartość referencyjna: 227/544 [41%]</i>
	2.6.3. Zapewnienie efektywnego i skoordynowanego zarządzania dobrami światowego dziedzictwa o charakterze seryjnym, transgranicznym i transnarodowym poprzez odpowiednie uzgodnienia dotyczące zarządzania i procesy planowania zarządzania na poziomie międzynarodowym, krajowym, subnarodowym/regionalnym i lokalnym.		▪ Liczba dóbr światowego dziedzictwa, w przypadku których zgłoszono, że wdrożono kompleksowy, zintegrowany program monitorowania, który ma znaczenie z punktu widzenia potrzeb w zakresie zarządzania i/lub poprawy zrozumienia wyjątkowej uniwersalnej wartości. (Sekcja II - Q.10.1) <i>Wartość referencyjna: 285/544 [52%]</i>
			▪ Liczba dóbr światowego dziedzictwa, w przypadku których zgłoszono, że informacje na temat wartości dobra światowego dziedzictwa są odpowiednie oraz że zdefiniowano kluczowe wskaźniki pomiaru stanu zachowania oraz że są one wykorzystywane w monitorowaniu sposobu utrzymania wyjątkowej uniwersalnej wartości dobra. (Sekcja II - Q.10.2) <i>Wartość referencyjna: 209/544 [39%]</i>
			▪ Liczba dóbr światowego dziedzictwa, w

CEL STRATEGICZNY 2: ULEPSZENIE PROCESÓW PLANOWANIA I MONITOROWANIA ZARZĄDZANIA W CELU ZAPEWNIENIA DŁUGOTERMINOWEJ OCHRONY I ZACHOWANIA DÓBR ŚWIATOWEGO DZIEDZICTWA			
Spodziewane rezultaty	Proponowane działania	Proponowane wskaźniki	
		Pochodzą z procesu sprawozdawczości okresowej	Dodatkowe propozycje wspierające monitorowanie wdrażania na poziomie krajowym i na poziomie dobra światowego dziedzictwa
		przypadku których zgłoszono, że zdefiniowano i wdrożono kluczowe wskaźniki służące ocenie stanu zachowania dobra. (Sekcja II - Q.10.3) Wartość referencyjna: 465/544 [85%]	

CEL STRATEGICZNY 3: UMIESZCZENIE MYŚLENIA O ODPORNOŚCI, GOTOWOŚCI NA SYTUACJE AWARYJNE, ZARZĄDZANIU RYZYKIEM KATASTROF ORAZ ŁAGODZENIU I DOSTOSOWYWANIU SIĘ DO ZMIAN KLIMATU W CENTRUM ZARZĄDZANIA I DZIAŁAŃ NA RZECZ OCHRONY DZIEDZICTWA			
Spodziewane rezultaty	Proponowane działania	Proponowane wskaźniki	
		Pochodzą z procesu sprawozdawczości okresowej	Dodatkowe propozycje wspierające monitorowanie wdrażania na poziomie krajowym i na poziomie dobra światowego dziedzictwa
3.1. Plany zarządzania ryzykiem katastrof oraz strategię łagodzenia skutków zmian klimatu i dostosowywania się do nich opracowuje się w oparciu o najlepsze dostępne dane, informacje i wiedzę (w tym wiedzę społeczności lokalnych i/lub rdzennych ludności, szczegółowe oceny zagrożeń klimatycznych i podatności na nie) i integruje się je z szerszymi planami i strategiami związanymi z ryzykiem katastrof i zmianą klimatu. 3.2. Procedury gotowości na wypadek sytuacji nadzwyczajnych w przypadku dóbr światowego dziedzictwa są opracowywane i regularnie aktualizowane przy aktywnym udziale społeczności lokalnych i innych właściwych podmiotów. Są one uwzględniane w planach zarządzania ryzykiem klęsk	3.1.1. Przeprowadzanie szczegółowych ocen stanu atrybutów dobra światowego dziedzictwa i dokumentowanie stanu zachowania oraz głównych interwencji i/lub celów w zakresie zachowania (odniesienie do działań 2.5.1 i 2.5.2). 3.1.2. Nawiązywanie współpracy z agencjami rządowymi, uniwersytetami, placówkami badawczymi i organizacjami pozarządowymi służącej uzyskaniu dostępu i wniesienia wkładu do istniejących, wiarygodnych zbiorów danych z różnych sektorów w celu informowania o ocenach ryzyka i podatności (w tym zbieranie informacji o powolnych zmianach i skumulowanym wpływie czynników wpływających na dobro dziedzictwa). 3.1.3. Ocena, w jaki sposób obecne i potencjalne czynniki wpływające na dobro światowego dziedzictwa mogą zostać zastrzone przez skutki zmiany klimatu i, w stosownych przypadkach, podjęcie niezbędnych środków zarządzania w odpowiedzi na ustalenia. 3.1.4. Badanie i dokumentowanie, w jaki sposób wiedza społeczności lokalnych i/lub rdzennych ludności oraz tradycyjne praktyki przyczyniają się do ograniczania ryzyka i zwiększania odporności dóbr światowego dziedzictwa. 3.1.5. Określenie działań niezbędnych do zwalczania inwazyjnych gatunków obcych na obszarach światowego dziedzictwa i zwiększenia ochrony różnorodności biologicznej. 3.1.6. Opracowywanie planów zarządzania ryzykiem katastrof, obejmujących działania w zakresie gotowości na wypadek sytuacji nadzwyczajnych oraz łagodzenia skutków zmiany klimatu i adaptacji do nich, a także zapewnienie ich uwzględnienia w planie zarządzania dobrem światowego dziedzictwa (odniesienie do działań 3.1.1–3.1.4, 3.2.1 i 3.3.2) 3.1.7. Wykorzystanie, rozpowszechnianie i wnoszenie wkładu w studia przypadków i najlepsze praktyki dostępne za pośrednictwem istniejących platform, które promują rozwiązania wyzwań związanych z zarządzaniem ryzykiem katastrof i zmianą klimatu (np. Panorama Solutions i World Heritage Canopy) 3.2.1. Zapewnienie wdrożenia środków gotowości na wypadek sytuacji nadzwyczajnych, ich aktualizacji w celu reagowania na bieżące zagrożenia (w tym niepokoje społeczne i konflikty zbrojne, w stosownych przypadkach) oraz ich zintegrowania z planami zarządzania ryzykiem katastrof ogólnymi planami zarządzania dobrami światowego dziedzictwa (odniesienie do działania 3.1.5) 3.2.2. Opracowanie mechanizmów koordynacji pomiędzy sektorem dziedzictwa kulturowego a służbami ratowniczymi. 3.2.3. Zachęcanie zarządców (dóbr) do udziału w działaniach mających na celu budowanie potencjału w zakresie zarządzania ryzykiem katastrof i przygotowania na wypadek sytuacji nadzwyczajnych.	▪ Liczba Państw-Stron stosujących Strategię redukcji czynników ryzyka związanych z katastrofami naturalnymi w obszarze dóbr światowego dziedzictwa w celu ustanowienia krajowej polityki lub strategii ochrony swojego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego. (Sekcja I - Q.5.14.1) Wartość referencyjna: 31/51 [62%] ▪ Liczba dóbr światowego dziedzictwa, które zgłosiły, że stosują Strategię redukcji czynników ryzyka związanych z katastrofami naturalnymi. (Sekcja II - Q.5.3.9) Wartość referencyjna: 53/544 [9%] ▪ Liczba Państw-Stron korzystających z Dokumentu dotyczącego polityki w zakresie wpływu zmian klimatycznych na dobra światowego dziedzictwa w celu ustalenia krajowej polityki lub strategii ochrony swojego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego. (Sekcja I - Q.5.14.1) Wartość referencyjna: 34/51 [68%] ▪ Liczba dóbr światowego dziedzictwa, które zgłosiły, że skorzystały z Dokumentu dotyczącego polityki w zakresie wpływu zmian klimatycznych. (Sekcja II - Q.5.3.7) Wartość referencyjna: 37/544 [6%] ▪ Liczba dóbr światowego dziedzictwa, w przypadku których zgłoszono, że obecnie odczuwają negatywne skutki zmiany klimatu i ekstremalnych zjawisk pogodowych. (Sekcja II - Q.4.10) Wartość referencyjna: KULTUROWE: 206/544 [38%]; PRZYRODNICZE: 52/544	▪ Procent dóbr światowego dziedzictwa objętych planami zarządzania ryzykiem katastrof. Wartość referencyjna: n/d ▪ Procent dóbr światowego dziedzictwa posiadających strategię lub plany łagodzenia zmian klimatu i adaptacji do nich, stanowiące odrębny instrument lub część planów zarządzania ryzykiem katastrof. Wartość referencyjna: n/d ▪ Liczba wdrożonych (w ciągu roku) działań w zakresie zarządzania związanymi z łagodzeniem zmiany klimatu i adaptacją do niej, w tym środków ostrożnościowych lub związanych z badaniami. Wartość referencyjna: n/d ▪ Procent wskaźników monitorowania informujących o ocenie stanu atrybutów w odniesieniu do (bieżących i potencjalnych) skutków zmiany klimatu. Wartość referencyjna: n/d

**CEL STRATEGICZNY 3:
UMIESZCZENIE MYŚLENIA O ODPORNOŚCI, GOTOWOŚCI NA SYTUACJE AWARYJNE, ZARZĄDZANIU RYZYKIEM KATASTROF ORAZ ŁAGODZENIU I DOSTOSOWYWANIU SIĘ DO ZMIAN KLIMATU W CENTRUM ZARZĄDZANIA I DZIAŁAŃ NA RZECZ OCHRONY DZIEDZICTWA**

Spodziewane rezultaty	Proponowane działania	Pochodzą z procesu sprawozdawczości okresowej	Proponowane wskaźniki Dodatkowe propozycje wspierające monitorowanie wdrażania na poziomie krajowym i na poziomie dobra światowego dziedzictwa
żywiolowych jako część systemu zarządzania. 3.3. Odzyskiwanie, renowacja i restauracja dóbr światowego dziedzictwa odbywa się w oparciu o ochronę wyjątkowej uniwersalnej wartości i uzgodnione na poziomie międzynarodowym zasady ochrony. 3.4. Krajowe plany adaptacji oraz inne instrumenty planowania uwzględniają podejście ostrożnościowe w odniesieniu do dóbr światowego dziedzictwa, aby zapewnić, że środki łagodzenia zmiany klimatu i adaptacji (w tym wysiłki na rzecz transformacji energetycznej) na ich obszarze i w ich otoczeniu będą zrównoważone z koniecznością zachowania ich wyjątkowej uniwersalnej wartości.	3.3.1. Zapewnienie, że plany zarządzania ryzykiem katastrof lub konkretne środki zostaną opracowane na podstawie dobrego zrozumienia wyjątkowej uniwersalnej wartości (OUV) i atrybutów dóbr światowego dziedzictwa oraz, że środki zapobiegania ryzyku i jego łagodzenia nie będą miały niezamierzonego wpływu na atrybuty (odniesienie do działania 3.1.6). 3.3.2. Tłumaczenie, w miarę możliwości, podręczników i podobnych materiałów związanych z zarządzaniem ryzykiem katastrof, łagodzeniem zmian klimatu i dostosowywaniem się do nich na języki używane w dobrach światowego dziedzictwa oraz zapewnienie ich szerokiego rozpowszechnienia i dostępności. 3.4.1. Opracowanie krajowych ram łagodzenia zmian klimatu i adaptacji do nich w odniesieniu do dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego, które w stosownych przypadkach zostaną uwzględnione w krajowych planach adaptacyjnych. 3.4.2. Przetłumaczenie, rozpowszechnienie i wdrożenie Dokumentu Strategicznego dotyczącego działań w dziedzinie klimatu na rzecz światowego dziedzictwa (2023), oraz zintegrowanie jego głównych postanowień z politykami krajowymi i materiałami informacyjnymi dotyczącymi ochrony i zarządzania dziedzictwem kulturowym i przyrodniczym. 3.4.3. Promowanie dóbr światowego dziedzictwa jako obserwatoriów zmian klimatu w celu wspierania nauki o klimacie i zrozumienia krótkoterminowych i długoterminowych zmian środowiska (odniesienie do działań 3.1.2 i 4.1.3). 3.4.4. Badanie i rozpowszechnianie informacji na temat wiedzy społeczności lokalnych i/lub rdzennych ludności oraz ich praktyk, które mogą wspierać działania na rzecz klimatu. 3.4.5. Rozwijanie potencjału w zakresie myślenia przyszłościowego i metodologii planowania scenariuszy w celu informowania i opracowywania długoterminowych strategii planowania dla dóbr światowego dziedzictwa. 3.4.6. Włączanie działań na rzecz klimatu (środków łagodzących i adaptacyjnych) do planów zarządzania ryzykiem klęsk żywiołowych i/lub planów zarządzania dobrami światowego dziedzictwa, w oparciu o solidne oceny ryzyka klimatycznego i podatności na nie na poziomie dobra dziedzictwa (odniesienie do działania 3.1.5). 3.4.7. Wykorzystanie istniejących wytycznych dotyczących odnawialnych źródeł energii w kontekście światowego dziedzictwa przy planowaniu i podejmowaniu decyzji dotyczących instalacji wykorzystujących energię odnawialną, które mogą mieć wpływ na dobra światowego dziedzictwa. 3.4.8. Ocenianie, w każdym indywidualnym przypadku, podatności dóbr światowego dziedzictwa na wpływ projektów dotyczących energii odnawialnej, a także innych projektów infrastrukturalnych związanych z łagodzeniem zmian klimatu i dostosowywaniem się do nich, a także mapowanie wrażliwych obszarów w obrębie dobra światowego dziedzictwa, wszelkich istniejących stref buforowych oraz, w miarę możliwości, szerszego otoczenia jako proaktywnego środka mającego na celu identyfikację obszarów nieodpowiednich dla tego typu projektów (odniesienie do działań 3.1.2 i 3.4.5).	[10%]; <i>MIESZANE: 6/544 [1%]</i> ▪ Liczba dóbr światowego dziedzictwa, w przypadku których zgłoszono, że obecnie odczuwają negatywne skutki nagłych zdarzeń ekologicznych lub geologicznych. (Sekcja II - Q.4.11) <i>Wartość referencyjna: KULTUROWE: 129/544 [24%]; PRZYRODNICZE: 41/544 [8%]; MIESZANE: 7/544 [1%]</i> ▪ Liczba dóbr światowego dziedzictwa, w przypadku których zgłoszono, że obecnie odczuwają negatywny wpływ gatunków inwazyjnych/obcych. (Sekcja II - Q.4.12) <i>Wartość referencyjna: KULTUROWE: 118/544 [21%]; PRZYRODNICZE: 43/544 [8%]; MIESZANE: 5/544 [1%]</i> ▪ Liczba dóbr światowego dziedzictwa, Liczba dóbr światowego dziedzictwa, w przypadku których zgłoszono, że obecnie odczuwają negatywny wpływ instalacji wykorzystujących energię odnawialną. (Sekcja II - Q.4.3.2) <i>Wartość referencyjna: n/d</i> ▪ Liczba Państw-Stron, które zgłosiły, że posiadają rzeczywistą zdolność na poziomie instytucjonalnym do prowadzenia badań dotyczących kwestii związanych ze światowym dziedzictwem. (Sekcja I - Q.10.9) <i>Wartość referencyjna: 16/51 [31%]</i> ▪ Liczba dóbr światowego dziedzictwa, w przypadku których zgłoszono, że istnieje kompleksowy, zintegrowany program badań, który jest istotny z punktu widzenia potrzeb w zakresie zarządzania i/lub poprawy zrozumienia wyjątkowej uniwersalnej wartości. (Sekcja II - Q.7.2) <i>Wartość referencyjna: 251/544 [47%]</i> ▪ Liczba dóbr światowego dziedzictwa, które zgłosiły, że mają plan zarządzania ryzykiem katastrof, zmian klimatycznych lub konfliktów. (Sekcja II - Q.5.3.2) <i>Wartość referencyjna: 161/544 [29%]</i>	

**CEL STRATEGICZNY 4:
WYKORZYSTANIE PEŁNEGO POTENCJAŁU DÓBR ŚWIATOWEGO DZIEDZICTWA JAKO SIŁY NAPĘDOWEJ POLITYKI ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU I ŚRODKA DO OSIĄGNIĘCIA DOBROBYTU LUDZKOŚCI W GRANICACH MOŻLIWOŚCI PLANETY**

Spodziewane rezultaty	Proponowane działania	Proponowane wskaźniki	
		Pochodzą z procesu sprawozdawczości okresowej	Dodatkowe propozycje wspierające monitorowanie wdrażania na poziomie krajowym i na poziomie dobra światowego dziedzictwa
4.1. Wkład dóbr światowego dziedzictwa w realizację Celów Zrównoważonego Rozwoju jest wykorzystywany i potwierdzany dowodami.	4.1.1. Wykorzystanie i dostosowanie istniejących narzędzi i metodologii w celu identyfikacji i oceny usług ekosystemowych i innych korzyści generowanych przez dobra światowego dziedzictwa.	• Liczba Państw-Stron, które zgłosiły, że wpis dóbr na Listę światowego dziedzictwa przyczynia się do osiągnięcia różnych celów Polityki światowego dziedzictwa i zrównoważonego rozwoju (2015) oraz Agendy na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030. (Sekcja I - Q.4.4) <i>Wartość referencyjna: 39/51 [76%]</i> • Liczba Państw-Stron, które podały, w jaki sposób uwzględniają ochronę dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego jako element strategiczny krajowej polityki i strategii zrównoważonego rozwoju w odniesieniu do aspektów określonych w kwestionariuszu. (Sekcja I - Q.5.11.1) <i>Wartość referencyjna: 31/51 [61%]</i> • Liczba Państw-Stron, które zgłosiły, że posiadają rzeczywistą zdolność na poziomie instytucjonalnym do prowadzenia badań dotyczących kwestii związanych ze światowym dziedzictwem. (Sekcja I - Q.10.9) <i>Wartość referencyjna: 16/51 [31%]</i> • Liczba dóbr światowego dziedzictwa, w przypadku których zgłoszono, że istnieje kompleksowy, zintegrowany program badań, który jest istotny z punktu widzenia potrzeb w zakresie zarządzania i/lub poprawy zrozumienia wyjątkowej uniwersalnej wartości. (Sekcja II - Q.7.2) <i>Wartość referencyjna: 251/544 [47%]</i> • Liczba dóbr światowego dziedzictwa, w których system zarządzania przyczynia się do osiągnięcia celów Polityki Komitetu Światowego Dziedzictwa w zakresie włączenia perspektywy zrównoważonego rozwoju w odniesieniu do aspektów określonych w kwestionariuszu. (Sekcja I - Q.5.3.17) <i>Wartość referencyjna: n/d</i> • Liczba dóbr światowego dziedzictwa, które zgłosiły, że mają plan zarządzania odwiedzinami. (Sekcja II - Q.5.3.2) <i>Wartość referencyjna: 197/544 [36%]</i> • Liczba dóbr światowego dziedzictwa, które zgłosiły, że mają zaplanowaną i skuteczną	• Liczba badań i/lub publikacji pozwalających ocenić, czy dobra światowego dziedzictwa przyczyniają się do zrównoważonego rozwoju w okresie pięciu lat. <i>Wartość referencyjna: n/d</i> • Procent dóbr światowego dziedzictwa objętych planami lub strategiami zarządzania ruchem turystycznym, stanowiącymi oddzielne instrumenty lub będące częścią planu zarządzania. <i>Wartość referencyjna: n/d</i> • Procent dóbr światowego dziedzictwa z jasno określonymi wskaźnikami monitorowania służącymi do oceny (bieżących i potencjalnych) skutków odwiedzin/turystyki. <i>Wartość referencyjna: n/d</i> • Procent środków finansowych zainwestowanych w badania (lub podobne działania) mające na celu ocenę usług i korzyści generowanych przez ochronę dobra światowego dziedzictwa i jego wkład w zrównoważony rozwój w okresie pięciu lat. <i>Wartość referencyjna: n/d</i> • Procent rocznych przychodów generowanych przez dobro, przeznaczany na ochronę i zarządzanie dobrem światowego dziedzictwa. <i>Wartość referencyjna: n/d</i>
	4.1.2. Identyfikowanie i promowanie możliwości publicznych i prywatnych inwestycji w ramach projektów zrównoważonego rozwoju, które wspierają lokalne przemysły kreatywne i chronią niematerialne dziedzictwo kulturowe związane z dobrami światowego dziedzictwa.		
	4.1.3. Wykorzystanie dóbr światowego dziedzictwa jako laboratoriów do wdrażania programów badawczych łączących priorytetowe obszary społeczne i naukowe z potrzebami ochrony środowiska zidentyfikowanymi przez zarządców (dóbr) (np. łagodzenie zmiany klimatu i adaptacja do niej, utrata różnorodności biologicznej, bezpieczeństwo żywnościowe, nierówności społeczne, równość płci, alternatywy dla podstawowych modeli wzrostu) (odniesienie do działań 3.1.2 i 3.4.3).		
	4.1.4. Ustanowienie systematycznego gromadzenia danych na temat całkowitych wydatków publicznych przypadających na osobę poniesionych na cele związane ochroną i zachowaniem dóbr światowego dziedzictwa w porównaniu z inwestycjami ekonomicznymi i generowanymi przychodami, a także wykorzystanie tych danych jako środka wzmacniającego wsparcie dla ochrony dziedzictwa.		
	4.1.5. Poszukiwanie możliwości promowania różnorodnego wkładu społeczeństwa w ochronę dóbr światowego dziedzictwa oraz zwiększanie widoczności ich globalnego znaczenia podczas wydarzeń publicznych i prywatnych.		
4.2. Zapewniony jest znaczący udział społeczności lokalnych i/lub rdzennej ludności w procesach decyzyjnych dotyczących zrównoważonego zarządzania dobrami światowego dziedzictwa.	4.2.1. Zapewniony jest znaczący udział społeczności lokalnych i/lub rdzennej ludności w procesach decyzyjnych dotyczących zrównoważonego zarządzania dobrami światowego dziedzictwa.		
	4.2.2. Promowanie wysiłków mających na celu zapewnienie znaczącego udziału młodszych pokoleń w procesach konsultacyjnych i decyzyjnych dotyczących zrównoważonego rozwoju dóbr światowego dziedzictwa, w tym najważniejszych środków przeciwdziałania skutkom zmiany klimatu, jako sposobu zapewnienia równości międzypokoleniowej.		
4.3. Dobra światowego dziedzictwa posiadają dobrze opracowane plany zarządzania ruchem turystycznym, prezentacji i interpretacji oraz angażowania społeczeństwa, zintegrowane z ich systemami zarządzania.	4.3.1. Przyjęcie odpowiednich planów zarządzania turystyką i ruchem turystycznym, zgodnych z potrzebami związanymi z zachowaniem dobra światowego dziedzictwa i promujących zrównoważoną turystykę na obszarze dóbr światowego dziedzictwa i wokół nich.		
	4.3.2. Zapewnienie odpowiedniej prezentacji i interpretacji dóbr światowego dziedzictwa, uwzględniającej zarówno ich wyjątkowe uniwersalne wartości, jak i inne ważne wartości dziedzictwa, jako sposób na poprawę wrażeń zwiedzających.		
	4.3.3. Opracowywanie programów edukacyjnych i strategii komunikacyjnych dotyczących konkretnych dóbr światowego dziedzictwa, a także dóbr światowego dziedzictwa w ogólnym rozumieniu w celu promowania zrozumienia ich znaczenia przyrodniczego i kulturowego, podnoszenia świadomości społecznej na temat wspólnej odpowiedzialności za ich ochronę oraz na temat ich wkładu w edukację na rzecz obywatelstwa globalnego oraz doceniania różnorodności kulturowej i wkładu kultury w zrównoważony rozwój.		
	4.3.4. Zapewnienie udziału zarządców (dóbr) w opracowywaniu programów edukacyjnych i strategii komunikacyjnych oraz w planowaniu działań dotyczących budowania potencjału w zakresie interpretacji dziedzictwa i edukacji na rzecz zrównoważonego rozwoju.		
	4.3.5. Zapewnienie niezbędnego finansowania programów edukacyjnych i informacyjnych.		
4.4. Dobra światowego dziedzictwa posiadają dobrze opracowane plany zarządzania ruchem turystycznym, prezentacji i interpretacji oraz angażowania społeczeństwa,	4.4.1. Przyjęcie odpowiednich planów zarządzania turystyką i ruchem turystycznym, zgodnych z potrzebami związanymi z zachowaniem dobra światowego dziedzictwa i promujących zrównoważoną turystykę na obszarze dóbr światowego dziedzictwa i wokół nich.		
	4.4.2. Zapewnienie odpowiedniej prezentacji i interpretacji dóbr światowego dziedzictwa, uwzględniającej zarówno ich wyjątkowe uniwersalne wartości, jak i inne ważne wartości dziedzictwa, jako sposób na poprawę wrażeń zwiedzających.		

**CEL STRATEGICZNY 4:
WYKORZYSTANIE PEŁNEGO POTENCJAŁU DÓBR ŚWIATOWEGO DZIEDZICTWA JAKO SIŁY NAPĘDOWEJ POLITYKI ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU I ŚRODKA DO OSIĄGNIĘCIA DOBROBYTU LUDZKOŚCI W GRANICACH MOŻLIWOŚCI PLANETY**

Spodziewane rezultaty	Proponowane działania	Proponowane wskaźniki	
		Pochodzą z procesu sprawozdawczości okresowej	Dodatkowe propozycje wspierające monitorowanie wdrażania na poziomie krajowym i na poziomie dobra światowego dziedzictwa
zintegrowane z ich systemami zarządzania.			
4.5. Instytucje zajmujące się dziedzictwem uczestniczą w opracowywaniu strategii zrównoważonej turystyki i powiązanych z nimi procesach decyzyjnych, które przyczyniają się do generowania korzyści dla lokalnych społeczności, a także gromadzenia zasobów na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego.	4.5.1. Promowanie współpracy i korzystnych dla obu stron partnerstw między instytucjami zajmującymi się dziedzictwem i odpowiednimi podmiotami działającymi w sektorze turystyki.	• strategię zarządzania liczbą odwiedzających, ruchem turystycznym i wynikającymi z niego skutkami. (Sekcja II - Q.9.7) <i>Wartość referencyjna: 215/544 [38%]</i> • Liczba dóbr światowego dziedzictwa, w przypadku których zgłoszono, że korzystanie z nich przez zwiedzających jest skutecznie zarządzane i nie wpływa na wyjątkową uniwersalną wartość. (Sekcja II - Q.9.9) <i>Wartość referencyjna: 279/544 [51%]</i> • Liczba dóbr światowego dziedzictwa, w których regularnie monitoruje się skuteczność zarządzania turystyką. (Sekcja II - Q.9.10) <i>Wartość referencyjna: 333/544 [61%]</i> • Liczba Państw-Stron, które zgłosiły wsparcie dla dóbr światowego dziedzictwa w zakresie zarządzania i zrównoważonego rozwoju turystyki/zwiedzania poprzez: a) opracowywanie polityk i/lub wymaganie opracowywania strategii zrównoważonej turystyki. <i>Wartość referencyjna: 37/51 [72%]</i> b) ułatwianie współpracy sieciowej i angażowania interesariuszy poprzez rozwój struktur zarządzania lub innych mechanizmów współpracy. <i>Wartość referencyjna: 29/51 [57%]</i> • Liczba dóbr światowego dziedzictwa, w przypadku których zgłoszono, że obecnie odczuwają negatywny wpływ turystyki, odwiedzin i rekreacji. (Sekcja II - Q.4.8.6) <i>Wartość referencyjna: n/d</i> • Liczba Państw-Stron, które zgłosiły, że posiadają politykę dotyczącą przeznaczenia dochodów z miejsc na zachowanie i ochronę dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego. (Sekcja I - Q.8.2) <i>Wartość referencyjna: KULTUROWE: 27/51 [53%]; PRZYRODNICZE: 27/51 [53%]</i> • Liczba dóbr światowego dziedzictwa, w przypadku których zgłoszono dobrą współpracę między podmiotami odpowiedzialnymi za dane dobro światowego dziedzictwa a branżą turystyczną w celu zaprezentowania	
	4.5.2. Przeprowadzenie analizy kosztów i korzyści (potencjalnych) przychodów generowanych przez dobra światowego dziedzictwa w odniesieniu do wydatków publicznych, jako środka stymulującego reinwestowanie części przychodów w ich ochronę i zarządzanie nimi (odniesienie do działania 4.1.4).		
	4.5.3. Praca nad identyfikacją programów motywacyjnych i dotacji, które mają bezpośredni lub pośredni negatywny wpływ na ochronę dziedzictwa, oraz zapewnienie, że zostaną one ocenione i, w stosownych przypadkach, stopniowo wycofywane w świetle tego wpływu.		
	4.5.4. Opracowywanie inicjatyw mających na celu stworzenie innowacyjnych mechanizmów finansowania ochrony dziedzictwa.		
	4.5.5. Zapewnienie, że opracowywanie strategii turystycznych związanych ze światowym dziedzictwem kulturowym będzie oparte na niezależnych badaniach dotyczących tego, w jaki sposób strategię te: a) pomogą wygenerować korzyści dla lokalnych społeczności; b) zapewnią równowagę między działalnością turystyczną i pozaturystyczną; c) będą uzupełnieniem innych źródeł zrównoważonego wzrostu gospodarczego; d) zajmą się potencjalnym negatywnym wpływem zwiększonej liczby odwiedzających na atrybuty dobra światowego dziedzictwa, a także na dobrobyt społeczności.		
	4.5.6. Stworzenie możliwości i programów motywacyjnych dla rdzennych i lokalnych społeczności, aby mogły uczestniczyć w wymianie informacji w ramach systemu światowego dziedzictwa, m.in. poprzez osobistą wymianę doświadczeń lub wirtualne sieci służące uczeniu się i rozwojowi, wymianę pomysłów, wspieranie dialogu między regionami społeczno-kulturowymi i dzielenie się zrównoważonymi praktykami w zakresie zarządzania dziedzictwem.		

CEL STRATEGICZNY 4: WYKORZYSTANIE PEŁNEGO POTENCJAŁU DÓBR ŚWIATOWEGO DZIEDZICTWA JAKO SIŁY NAPĘDOWEJ POLITYKI ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU I ŚRODKA DO OSIĄGNIĘCIA DOBROBYTU LUDZKOŚCI W GRANICACH MOŻLIWOŚCI PLANETY

Spodziewane rezultaty	Proponowane działania	Proponowane wskaźniki	
		Pochodzą z procesu sprawozdawczości okresowej	Dodatkowe propozycje wspierające monitorowanie wdrażania na poziomie krajowym i na poziomie dobra światowego dziedzictwa
		wyjątkowej uniwersalnej wartości dobra oraz zwiększenia uznania dla niego. (Sekcja II - Q.9.11) <i>Wartość referencyjna: 309/544 [57%]</i> - Liczba dóbr światowego dziedzictwa, w przypadku których stwierdzono, że wyjątkowa uniwersalna wartość dobra jest odpowiednio przedstawiona i zinterpretowana. (Sekcja II - Q.9.12) <i>Wartość referencyjna: 239/543 [44%]</i> - Liczba dóbr światowego dziedzictwa, które zgłaszają, że pobierane są opłaty, które wnoszą pewien lub znaczący wkład w zarządzanie obiektem światowego dziedzictwa. (Sekcja II - Q.9.14) <i>Wartość referencyjna:</i> - pewien: 237/544 [43%] - znaczący: 124/544 [22%] - całkowity: 361/544 [66%]	

CEL STRATEGICZNY 5: POPRAWA WIARYGODNOŚCI LISTY ŚWIATOWEGO DZIEDZICTWA POPRZEZ IDENTYFIKACJĘ I OCHRONĘ DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I PRZYRODNICZEGO O POTENCJALNEJ WYJĄTKOWEJ UNIWERSALNEJ WARTOŚCI ZA POMOCĄ USTRUKTURYZOWANYCH, PARTYCYPACYJNYCH I PRZEJRZYSTYCH PROCESÓW

Spodziewane rezultaty	Proponowane działania	Proponowane wskaźniki	
		Pochodzą z procesu sprawozdawczości okresowej	Dodatkowe propozycje wspierające monitorowanie wdrażania na poziomie krajowym i na poziomie dobra światowego dziedzictwa
5.1. Procesy tworzenia Listy informacyjnej (Tentative List) opierają się na kompleksowych ocenach studiów tematycznych, międzynarodowych narzędzi i baz danych, krajowych rejestrów, analiz luk oraz na szeroko zakrojonych i transdyscyplinarnych konsultacjach.	5.1.1 Ustanowienie krajowych polityk i/lub procedur dot. aktualizacji List informacyjnych zgodnie z <i>Wytycznymi dotyczącymi tworzenia i weryfikacji list informacyjnych światowego dziedzictwa</i> oraz określenie: a) Kto ma być zaangażowany i kto ma prawo być zaangażowany i/lub udzielać konsultacji w tym procesie; b) W jaki sposób będzie przeprowadzany i dokumentowany proces identyfikacji i selekcji; c) W jaki sposób wyniki procesu będą komunikowane i udostępniane publicznie.	- Liczba Państw-Stron, które zgłosiły, że korzystają z następujących narzędzi w celu przeprowadzenia wstępnej oceny potencjalnej wyjątkowej uniwersalnej wartości danego miejsca: a) Badania tematyczne ICOMOS: <i>wartość referencyjna: 38/51 [74%]</i> b) Badania tematyczne IUCN: <i>wartość referencyjna: 30/51 [59%]</i> c) Inne globalne analizy porównawcze (Sekcja I - Q.3.1.) <i>Wartość referencyjna: 12/51 [23%]</i> - Liczba Państw-Stron zgłaszających, że inwentarze/listy/rejestry są często wykorzystywane do identyfikacji miejsc do umieszczenia na Liście informacyjnej. (Sekcja I - Q.6.5.) <i>Wartość referencyjna: KULTUROWE: 43/51 [84%]; PRZYRODNICZE: 37/51 [77%]; MIESZANE: 29/51 [67%]</i>	- Średni czas od wpisania miejsca na Listę informacyjną do jego późniejszej nominacji do wpisania na Listę światowego dziedzictwa. <i>Wartość referencyjna: n/d</i> - Procent miejsc znajdujących się na Liście informacyjnej, które są uwzględnione w istniejących inwentarzach/listach/rejestrach. <i>Wartość referencyjna: n/d</i>
	5.1.2 Wykorzystanie dostępnych badań tematycznych i podobnych materiałów naukowych oraz narzędzi do przeprowadzania analiz luk regionalnych w celu identyfikacji i wyboru niedostatecznie reprezentowanych kategorii dziedzictwa kulturowego, przyrodniczego i mieszanego, które zostaną wzięte pod uwagę przy uwzględnianiu ich na krajowych listach informacyjnych, przyczyniając się do zwiększenia reprezentacji typologicznej i równowagi zarówno na poziomie krajowym, jak i globalnym.		
	5.1.3 Identyfikacja potencjalnych rozszerzeń dóbr już wpisanych na Listę światowego dziedzictwa w celu wzmocnienia ich integralności i zminimalizowania liczby nowych wpisów nadreprezentowanych typologii na Listach informacyjnych.		
	5.1.4 Zapewnienie odpowiedniego uwzględnienia różnych rodzajów oznaczeń (np. Ramsar, Człowiek i biosfera, Geoparki, Natura 2000, Miasta kreatywne, Niematerialne dziedzictwo kulturowe ludzkości, miejsca oznaczone Europejskim Znakiem Dziedzictwa) przed podjęciem decyzji o nominacji do wpisania na listę światowego dziedzictwa.		

CEL STRATEGICZNY 5: POPRAWA WIARYGODNOŚCI LISTY ŚWIATOWEGO DZIEDZICTWA POPRZEZ IDENTYFIKACJĘ I OCHRONĘ DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I PRZYRODNICZEGO O POTENCJALNEJ WYJĄTKOWEJ UNIWERSALNEJ WARTOŚCI ZA POMOCĄ USTRUKTURYZOWANYCH, PARTYCYPACYJNYCH I PRZEJRZYSTYCH PROCESÓW

Spodziewane rezultaty	Proponowane działania	Proponowane wskaźniki	
		Pochodzą z procesu sprawozdawczości okresowej	Dodatkowe propozycje wspierające monitorowanie wdrażania na poziomie krajowym i na poziomie dobra światowego dziedzictwa
5.2. Uznaje się rolę społeczności lokalnych i/lub rdzennej ludności jako opiekunów dziedzictwa i partnerów w jego ochronie, a także zapewnia się ich pełne i efektywne uczestnictwo w weryfikacji List informacyjnych (Tentative Lists), zarządzaniu miejscami kandydującymi i przygotowywaniu nominacji.	5.2.1 Identyfikacja rdzennej ludności i grup uprawnionych, które mają prawo do wyrażenia lub odmowy wyrażenia zgody (w tym konieczności uzyskania dobrowolnej, wcześniejszej i świadomej zgody) na potencjalne włączenie miejsca kandydującego na Listę informacyjną oraz zapewnienie ich udziału w procesie identyfikacji i wyboru.	- Liczba Państw-Stron, które zgłosiły, że inwentarze/listy/rejestry odzwierciedlają pełną różnorodność dziedzictwa. (Sekcja I - Q.6.2) <i>Wartość referencyjna: KULTUROWE: 50/51 [100%]; PRZYRODNICZE: 49/51 [100%]</i> - Liczba Państw-Stron, które zgłosiły zaangażowanie społeczności lokalnych/mieszkańców i rdzennej ludności w przygotowanie Listy informacyjnej. (Sekcja I - Q.3.6) <i>Wartość referencyjna: 48/51 [94%]</i> - Liczba Państw-Stron, które zgłosiły, że w przygotowanie najnowszych dokumentów nominacyjnych w wystarczającym stopniu zaangażowano społeczności lokalne/mieszkańców i rdzenną ludność. (Sekcja I - Q.4.1) <i>Wartość referencyjna: 49/51 [96%]</i> - Liczba Państw-Stron, które zgłaszają regularne angażowanie społeczności i rdzennej ludności w identyfikację miejsc dziedzictwa przyrodniczego i/lub kulturowego w celu uwzględnienia ich w swoich inwentarzach/listach/rejestrach. (Sekcja I - Q.6.4) <i>Wartość referencyjna: KULTUROWE: 45/51 [90%]; PRZYRODNICZE: 43/51 [87%]</i> - Liczba Państw-Stron, które zgłosiły, że wykorzystały spotkania w celu ujednoczenia list informacyjnych w swoim regionie. (Sekcja I - Q.3.1) <i>Wartość referencyjna: 15/51 [29%]</i> - Liczba Państw-Stron, które zgłosiły, że skorzystały z tzw. Upstream Process podczas weryfikacji swoich List informacyjnych. (Sekcja I - Q.3.2) <i>Wartość referencyjna: 8/51 [16%]</i>	
	5.2.2 Zwrócenie szczególnej uwagi na różnorodne wartości, jakie społeczności lokalne i/lub ludność rdzenna mogą przypisywać potencjalnemu miejscu kandydującemu, w tym na to, w jaki sposób wartości te mogą różnić się od jego potencjalnej wyjątkowej uniwersalnej wartości, ale jednocześnie być z nią powiązane.		
	5.2.3 Zapewnienie znaczącego i terminowego udziału w całym procesie tworzenia Listy informacyjnej, przy użyciu odpowiednich i wrażliwych kulturowo metod angażowania lokalnych społeczności i rdzennej ludności.		
	5.2.4 Upewnienie się, że władze lokalne i społeczności lokalne rozumieją cel, korzyści i potencjalne koszty (w tym potencjalne ograniczenia w użytkowaniu i zagospodarowaniu) zaproponowania miejsca kandydującego do umieszczenia na Liście informacyjnej oraz że ich zdanie zostanie uszanowane przed podjęciem jakichkolwiek decyzji politycznych i administracyjnych w tej sprawie.		
5.3. Listy informacyjne są ujednoczane na poziomie regionalnym i/lub subregionalnym, w zależności od potrzeb, i wykorzystywane jako instrumenty współpracy.	5.3.1 Dobrze reprezentowane Państwa-Strony traktują priorytetowo uczynienie z dóbr światowego dziedzictwa na swoich terytoriach przykładów dobrych praktyk w zakresie optymalnej ochrony i zarządzania oraz wspieranie Państw-Stron z mniejszą liczbą dóbr na Liście światowego dziedzictwa, w tym tych w niedostatecznie reprezentowanych regionach, zarówno na Liście informacyjnej, jak i w procesie nominacji.		
	5.3.2 Wzmocnienie mechanizmów współpracy, promowanie wymiany informacji i przyjęcie programów partnerskich służących określeniu priorytetów regionalnych (i subregionalnych) w celu zrównoważenia reprezentatywności i wiarygodności Listy światowego dziedzictwa w Europie i Ameryce Północnej.		
	5.3.3 Identyfikacja miejsc, które mogą spełniać warunki integralności jedynie wówczas, gdy są postrzegane jako miejsca transgraniczne lub transnarodowe (seryjne), w stosownych przypadkach.		
	5.3.4 Wzmocnienie współpracy międzyinstytucjonalnej w celu identyfikacji miejsc kandydujących, które mogą wykazać potencjalną wyjątkową uniwersalną wartość poprzez połączenie wartości kulturowych i przyrodniczych.		
5.4. Listy informacyjne stosuje się w ramach istniejących systemów ochrony lub zachowania dziedzictwa, w których miejsca kandydujące są rozpatrywane pod kątem ich potencjału w zakresie przeciwdziałania obecnym zagrożeniom związanym z różnorodnością biologiczną i kryzysem klimatycznym zgodnie z międzynarodowymi standardami.	5.4.1 Wzmocnienie, gdziekolwiek jest to konieczne, mechanizmów prawnych, regulacyjnych i planistycznych dotyczących miejsc kandydujących, w oparciu o jasne zrozumienie ich potencjalnej wyjątkowej uniwersalnej wartości oraz czynników wpływających na ich stan zachowania, zarówno obecnie, jak i potencjalnie.		
	5.4.2 Określenie na wczesnym etapie konkretnych potrzeb miejsc kandydujących w zakresie ochrony i zarządzania, aby zagwarantować, że ich systemy zarządzania są w pełni zgodne z wymogami Wytocznych operacyjnych, zanim zostanie przygotowany i złożony pełny wniosek o wpisanie na Listę światowego dziedzictwa.		
	5.4.3 Promowanie stosowania mapowania wrażliwości i ocen oddziaływania (w tym SEA) w celu identyfikacji (potencjalnych) negatywnych skutków rozwoju, które mogą ograniczyć możliwość nominowania miejsca kandydującego w przyszłości, oraz rozważenia sposobów radzenia sobie z nimi.		
	5.4.4 Określenie, w jaki sposób wyzwania w zakresie zarządzania wynikające z łączenia wielu statusów zostaną rozwiązane za pomocą sprawdzonych uzgodnień dotyczących zarządzania.		
5.5. Państwa-Strony korzystają z istniejących procesów doradczych w ramach Konwencji w sprawie ochrony światowego dziedzictwa	5.5.1 Wykorzystanie tzw. Upstream Process do opracowania rzetelnego procesu wyboru miejsc kandydujących o wyraźnym potencjale dotyczącym wyjątkowej uniwersalnej wartości oraz pomoc w określeniu wykonalności potencjalnych nominacji.		
	5.5.2 Wykorzystanie procesu wstępnej oceny światowego dziedzictwa jako okazji do zebrania informacji		

CEL STRATEGICZNY 5: POPRAWA WIARYGODNOŚCI LISTY ŚWIATOWEGO DZIEDICTWA POPRZEZ IDENTYFIKACJĘ I OCHRONĘ DZIEDICTWA KULTUROWEGO I PRZYRODNICZEGO O POTENCJALNEJ WYJĄTKOWEJ UNIWERSALNEJ WARTOŚCI ZA POMOCĄ USTRUKTURYZOWANYCH, PARTYCYPACYJNYCH I PRZEJRZYSTYCH PROCESÓW

Spodziewane rezultaty	Proponowane działania	Proponowane wskaźniki	
		Pochodzą z procesu sprawozdawczości okresowej	Dodatkowe propozycje wspierające monitorowanie wdrażania na poziomie krajowym i na poziomie dobra światowego dziedzictwa
kulturalnego i naturalnego w celu dostarczenia informacji przy podejmowaniu decyzji i pomocy w identyfikacji List informacyjnych (Tentative Lists) i przygotowaniu nominacji.	i porad na temat mocnych i słabych stron potencjalnej nominacji oraz zmniejszenia ryzyka związanego z przygotowaniem nominacji, które mają małe szanse na uzyskanie pozytywnego wyniku.		